

Oktatási helyzetkép

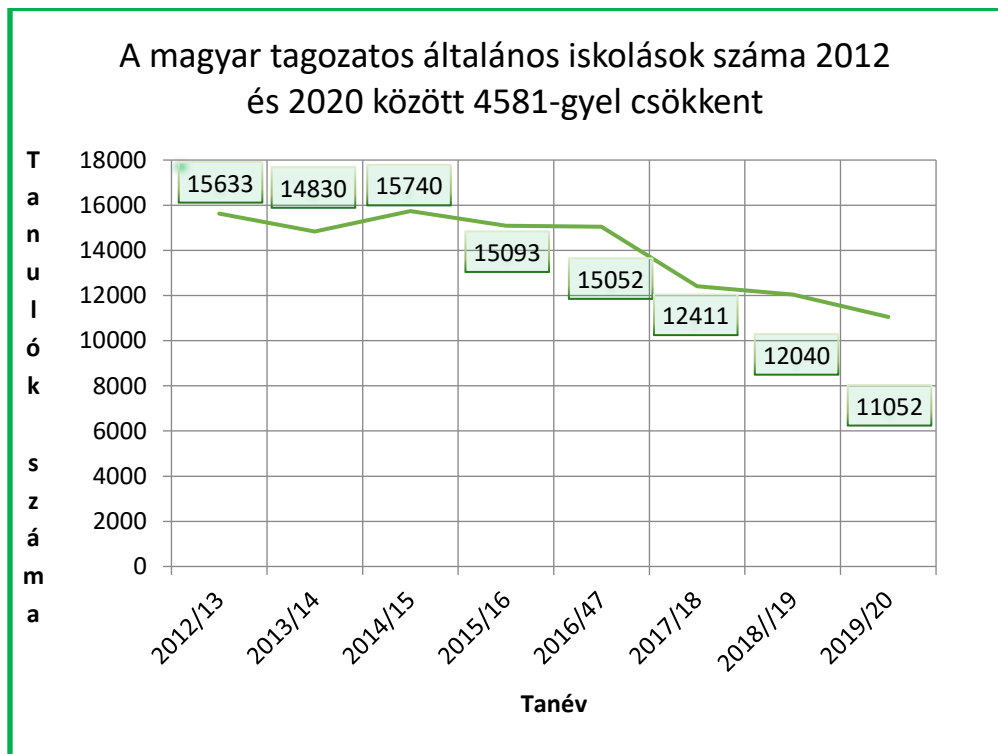
A Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének 2020. november 21-én megtartott közgyűlésén a vajdasági magyar oktatással kapcsolatban a alábbi álláspontokat fogalmazta meg és fogadta el a jelen lévő tagság.

A Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete által, az előző években felvázolt oktatási helyzet súlyosbodott. A Vajdaságban a gyermeklétszám csökkenése miatt több iskolában továbbra is (évről évre) kérdéses a magyar tannyelvű osztályok beindulása, illetve a nagyobb létszámú iskolákban csökkent a párhuzamos osztályok száma és az egyes osztályok létszáma. A csökkenés legfőbb oka: 1. a magyar lakosság elöregedése, a születések számának csökkenése, 2. a kivándorlás, 3. a vegyes házasságok/asszimiláció, 4. a szülők egy részének bizalmatlansága a magyar tagozatok nyújtotta lehetőségek iránt a gyermek életpályájának biztosítása terén.

Két tényező befolyásolja a családokban a gyermekek számát. Egyik az anyagi helyzet, amely sok délvidéki családot kivándorlásra indított. Nem csak a létminimumon élők mennek el, hanem azok is, akik megélhetése szerényen, de biztosított, ám többre vágnak. A másik tényező a többgyermekes család megbecsülésének és példaképként való bemutatásának hiánya. A szülők sorsa leginkább a jelenlegi gazdasági-politikai helyzettől függ: elbocsátások, munkanélküliség, a vállalkozások ellehetetlenítése, a rossz adópolitika, a földművelésben tapasztalható kiszámíthatatlanság, szintén a rossz adópolitikával tetéztve. Egyes esetekben, ha vannak is munkahelyek, azok egy része csaknem "rabszolgatartó" jellegű: túlórázás, kis fizetés, embertelen körülmények.

Általános iskolák

Vajdaságban 76 iskolában folyik magyar nyelvű általános iskolai oktatás.

A magyar nyelvű oktatás végveszélyben van a szórványban, a demográfiai fogyás és az elvándorlás miatt. Véleményünk szerint az itthoni körülmények javításával a visszatérő családok számát is növelni lehetne. Ebben politikusaink lehetnének segítségünkre, viszont több esetben okoztak már csalódást. A külföldön élőknek az itthon maradókkal való kapcsolattartása lényeges, bár ennek ellentétes "szívóhatása" is van. Vannak időszakosan külföldre távozó is, akik bizonyos időre kimennek pénzt keresni, aztán visszatérnek, majd egy idő után ezt megismétlik. Ők mégis inkább az otthonukhoz kötődnek.

A magyar tagozatok megszűnése maga után vonja a pedagógusok munkanélküliségének növekedését, amire a szerb államnak nincs megfelelő szociális programja. Az állás nélkül maradt pedagógusok közül sokan családosan elhagyják az országot.

Sok szülő eleve többségi osztályba írta gyerekeit. A megtévesztés eszköze a bizonytalanság keltése, miszerint a Szerb Köztársaság Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztérium (a továbbiakban Minisztérium) csak bizonyos létszám felett fogja jóváhagyni a magyar osztály megnyitását, ezért legjobb lesz, ha szerb tagozatra íratták a gyermeküket. Másrészt ezt kényelemből teszik, vagy azért, mert lakóhelyükön már régen nincs magyar nyelvű oktatás, utaztatni pedig anyagilag képtelenek, vagy erre nincs is elfogadható lehetőségük. Több bánati faluban évek óta nincs menetrend szerinti közlekedés.

Az MNT által „szervezett” iskolabusz program fél év alatt megbukott, és megszűnt. Akik vállalták az ezzel járó megpróbáltatásokat, egyedül maradtak minden segítség nélkül.

Félreértés ne essék, a legkisebb segítség is jól jön a szülőknek, ám az évente egyszeri iskolakezdő tanszercsomag kiosztása nem oldja meg a megélhetési problémákat.

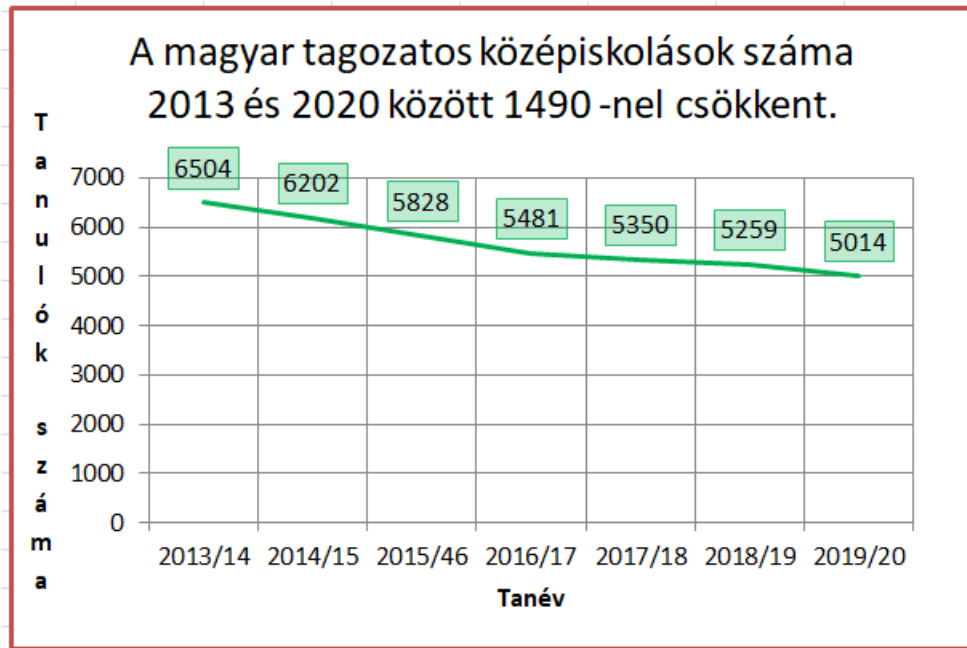
Ha nincs elég diák, a Minisztérium gondolkodás nélkül felmond a "fölslegessé vált" pedagógusnak. Sokan maradtak ily módon munka és megélhetés nélkül. Ennek oka a gyermekek már említett, szerb tagozatra való irányítása. Egyik példa erre a kikindai megoldás. Ennek következtében szűnt meg a magyar tagozat az egyik általános iskolában. Erről egyetlen hivatalos beszámoló sem tesz említést. És az is nyílt titok, hogy ésszerűsítés és más címen végrehajtott tisztogatások alkalmával mindig a kisebbségiek maradnak munka nélkül. Ez a hozzáállás a közelet minden területére vonatkozik, nem csak az oktatásra. Vég nélkül sorolhatnánk a megtörtént eseteket.

Ugyanígy ide tartozik az oktatási minisztérium hozzáállása is a magyar nyelvű tagozatokhoz. 2018/19 es iskolaévben a futaki mezőgazdasági iskola magyar osztályának megnyitását egy nappal a beiratkozások után hagyták jóvá, miután már minden érdeklődő átiratkozott más iskolába, annak ellenére, hogy Nyilas Mihály oktatási titkár egy nyilatkozatában megígérte, hogy a következő tanévben visszaállítják a magyar osztályt. Mai napig sem állították vissza, tehát sikerült megszűntetni még egy lehetőséget a továbbtanulásra.

Középiszkolák

Hivatalos adatok az oktatási Minisztérium honlapjáról:
 13 településen van magyar nyelvű tanítás 34 iskolában + 3 a speciális igényű oktatási intézetben.
 A meghirdetett szabad helyek száma a 2020/21 tanévben: 2164, a betöltött helyek száma: 1150.
 A magyar nyelven érettségizett tanulók számáról nincs adat a <http://www.mpn.gov.rs/> honlapon csak összesített eredmény található.
 Megdöbbentő ez a két adat, több szempontból is.

1. A minisztérium elegendő szabad helyet biztosít a középiskolákban.
2. Csupán néhány iskolában töltötték fel a biztosított létszámot a tanulók. A két tehetséggondozó gimnáziumban, az egészségügyi iskolákban egyes szakokon, ám az informatikai szakon már nem!
3. A felvételhez szükséges ponthatárok elképesztően alacsonyak!
4. A hároméves képzésekre sem jelentkeztek annyian, mint ahány szabad hely volt.
5. Az érettségizők 10 – 15% külföldön indul középiskolába, és az egyetemre! Ez köztudott dolog, ám sehol sincs róla pontos adat. Szerbiában az ombudsman szerint a személyiségi jogok miatt nem kérdezhetik meg a hallgatók nemzeti hovatartozását. Magyarországon úgy tájékoztattak, hogy nincs nyilvántartás a határon túli magyar egyetemisták számáról. A Magyar Kormány kifejezett célja a szülőföldön maradás. Ha évente mintegy 300 magyar érettségizett diák települ át Vajdaságból, 10 év alatt 3000 főről beszélhetünk. Általában a legtehetségesebbek mennek el, maradnak a többnyire közepes tehetségű fiatalok és azok a tehetségesek, akik ragaszkodnak a szülőföldjükhöz. El lehet gondolkozni azon, hogy hova vezet ez a folyamat a lakosság szellemi képességeinek színvonala szempontjából, és a magyar lakosság számát illetően.

Tankönyvellátás

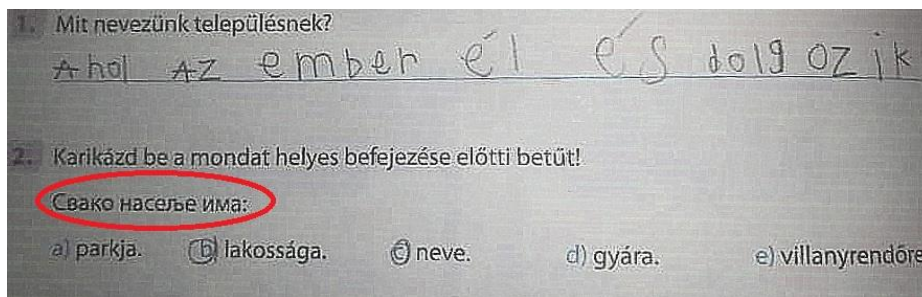
A Magyar Nemzeti Tanács tizenhárom gimnáziumi tankönyvet tervez kiadni a gimnáziumok első és második osztályára, hatot az első osztályra, hetet a második osztály számára, elsősorban az érettségire kijelölt tantárgyakból. E könyveket szerb nyelvből fordítják.

Ugyancsak a Magyar Nemzeti Tanács támogatásával idén is megjelent a szerb mint nem anyanyelv tantárgy munkafüzete, amelyet kiosztottak a zentai Közgazdasági és Kereskedelmi Iskola elsőseinek.

Idén Szerbiában 45 ezer, erre jogosult általános iskolás kapott térítésmentesen tankönyvet. E tanévben először az új tantervek szerint készült magyar tankönyvek is igényelhetők ingyenesen. A pedagógusok arra panaszkodnak, hogy a tankönyvek terén zűrzavar van.

Az idén megjelent második osztálynak szánt Környezetünk 2 című munkalapokon újra megjelent, ezúttal szerb nyelvű szöveg:

A középiskolai kémiakönyveket például 1989/90-ben írták, harminc évesek. A gimnáziumi magyar irodalom könyv 35 éves. Szükséges, hogy mielőbb kiadják az újabbat. Több pedagógus magyarországi tankönyvet használ kiegészítésként, mert sokkal jobb, áttekinthetőbbek, korszerűbbek.

Eddig szerb nyelvről anyanyelvre fordított a tankönyveket használták – egyébként minden kisebbség hasonló helyzetben van. Szükséges, **hogy magyar szerző írja a magyar tagozatos diákoknak a tankönyveket**. A tanterv szerint magyarul írt tankönyvek nem bontanák meg az egységes tanterv elveit.

A tavalyi tanévet az általános iskolákban az elsősök és az ötödikesek is teljes mértékben a programnak megfelelő tankönyvek nélkül járták végig. A tankönyvhelyzet nem kielégítő. Az új tantervekhez nem érkeznek meg időben a tankönyvek, csupán november végén, vagy még mindig nincsenek. Ami van, az is hibákkal van tele!

Évek óta nincsenek a választható tantárgyakhoz tartozó tankönyvek: polgári nevelés, környezet nevelés, egészségügyi nevelés. Nincs zeneoktatási tankönyv az általános iskolák felső tagozatai részére, a VIII. osztály számára kiadott történelemkönyvben nem szerepel az előző években megjelent tankönyvek melléklete, amely a magyar történelmet hivatott volna megismertetni a tanulókkal. Egyébként a magyar történelem oktatására a tanterv csupán évi 6 órát engedélyez, ami nagyon kevés. Elfogadhatatlan a szerb nyelvből történt fordítás, tele van csúsztatásokkal. A tankönyv szerint a trianoni döntés után 200 000 magyar élt a Vajdaságban. Ezzel szemben csak Vajdaságban 1910-ben 420 300, 1931-ben 379 000 az itt élő magyarok száma (Sebők László adatai). Habár nem nyíltan, de burkoltan igenis érezhető a magyar nép bűnösnek nyilvánítása. A magyar nyelvű tankönyvben „őseink, a szerbek” kifejezés szerepel. Az inkluzív oktatást segítő tankönyvek is hiányoznak.

Szép számban akadnak rosszul, hibásan fordított tankönyvek. Az általános iskolák alsó tagozatos tanulói részére (1-4. osztály) vannak, a kiegészítő tagozatosoknak és az inkluzív oktatásban részesülők számára viszont nincsenek tankönyvek. A felső tagozatokon is hiányzik néhány tankönyv. A gimnáziumokban régi kiadású könyveket használnak, a szakiskolák részére nagyon kevés a magyar nyelvű tankönyv. Tanári kézikönyvek sincsenek. A kéziratok akkreditációja nehézkes, bonyolult. Tankönyvkritika nem létezik, ennek anyagi és szakmai háttérét ki kell alakítani. A népi hagyományok, mint szabadon választható tantárgy, tantervprogramját be kell iktatni az elfogadott tantervek közé.

A tankönyvtörvény szerint a Tankönyvkiadó Intézet köteles minden tankönyvet kiadni kisebbségi nyelvű osztályok és a fogyatékkal élő gyermekek számára, de a könyvkiadás nem lehet monopólium, minden érdekelt kiadónak lehetővé kell tenni a nyilvános pályázaton való részvételt. Ám az akkreditálással járó ügykezelés bonyolultsága és költségei megnehezítik számunkra a magyar nyelvű tankönyvek kiadását. Az MNT arra hivatkozik, hogy nincs elég kapacitásuk, értsd fordítójuk. Az MNT csak néhány kiszemelt, kedvezményezett személy számára adja ki ezeket a munkákat. Ráadásul e kiadványok fordításában, sok esetben bizony erősen sántít a szakmai nyelv. Olyan, mintha a gépi fordítást egyszerűen csak kinyomtatták volna.

Követeljük:

1. A reciprocitás elve alapján tegyék lehetővé, hogy a Magyarországon kiadott tankönyvek, és más oktatási segédanyagok nálunk, Szerbiában is használhatók legyenek. Fordítva ez minden akadály nélkül működik. Magyarországon a szerb tannyelvű iskolákban nincs akadálya a szerbiai tankönyvek használatának.

2. Az MNT hivatalból szervezze meg a fordításokat, pl: a naplói értékeléseket, hivatalos versenyfeladatokat, érettségi tételeket, mert az eddigi gyakorlat nem megfelelő. Egy-egy verseny alkalmával szaktanár fordítja le feladatokat igen rövid idő alatt, minden segédeszköz és lektor nélkül.

3. A szaktanárok hiánya immár az oktatás minőségét veszélyezteti. A magyar nyelven csak olyan személy taníthatson, aki anyanyelvi szinten beszél az oktatás nyelvét. A Belgrádi Egyetem hungarológiai tanszékén végzetek közül nem mindenki beszél helyesen a magyar nyelvet. Ezek a tanárnők zömében szerb iskolába jártak és csak az egyetemen tanultak magyarul.

4. Kérjük a kétnyelvű egyetemi képzéseket megszervezni az Újvidéki Egyetemen a megfelelő karokon. A szabadkai tanítóképző nem képez szaktanárokat, így nem lehet rá hivatkozni. Felmérésünk szerint több hallgató is az Újvidéki Egyetemet választaná, amennyiben itt is lenne ilyen lehetőség.

5. A minisztérium előre határozza meg mely elemi iskolákban nyíthat magyar nyelvű tagozat. Ismétlődő gyakorlat, az első osztályba való induláskor eleve azt sugallják a szülőknek, hogy bizonytalan a magyar nyelvű tagozat megnyitása. Így a szülő önként „lemond” az anyanyelven tanulás lehetőségéről.

6. A külföldi oklevelek honosításánál is működjön a reciprocitás elve. Amit itt mint különbözőzeti vizsgát követelnek, az a külföldi egyetemek lebecsülésével egyenértékű.

Távoktatás

A járvány miatt bevezetett korlátozások Vajdaságban is lényegesen megváltoztatták az oktatás menetét. A Minisztériumot a többi országban történetekhez hasonlóan, felkészületlenül érte a járvány. A korlátozó intézkedések hétről hétre, de napról napra is változtak, így sem a pedagógusok, sem a szülők nem tudták, hogy a gyermekük másnap vagy a következő héten otthon marad-e és digitális oktatásban vesz részt vagy iskolába mehet.

Jobb lett volna, ha a nem kellően előkészített, bevezetett digitális oktatás megkezdése előtt a Minisztérium 1-2 hetes képzést iktat be mind a tanároknak, mind a tanulóknak, és ebben az időszakban kiemelten, csak ezzel foglalkoztak volna. Használható utasítások helyett azonban az adminisztrációt méretezték túl.

A közvetlen oktatási módszer sokkal hatásosabb. A távoktatás ideje alatt a tanulók tanulták, de sajnos nem tanulták meg a tananyagot. A tesztek eredményei pontosan tükrözték, hogy melyik anyagrészt tanulták közvetlen úton, és melyiket távoktatáson. A diákok által elsajátított tudás nehezen ellenőrizhető és nem reális. Tapasztalat bizonyítja, hogy azok a diákok, akik elég jól teljesítettek az iskolában és a személyes kapcsolatnak köszönhetően már az órán megjegyezték az anyagot, sajnos az online oktatásban elvesztek. Ahol volt szülői segítség, jobb volt a helyzet, néha túl jó is – a szülők dolgoztak a diák helyett.

A távoktatás negatívumai: egyoldalú, tudásszint csökkenéshez vezet, a tanulóra (szülőre) hárul át a tanulás, értelmezés, a problémamegoldás.

Előnyei: a tanuló hozzászokik az önálló munkához, fejleszti az IKT- ismereteket.

Kedvező tapasztalat, hogyan lehet az oktatási egységek némelyikét szépen prezentálni digitális úton a gyerekeknek.

Egészségügyi szempontból e módszer mozgásszegény, ülő életmódra kényszerített tanárt és tanulót egyaránt, aminek következményei azonnal, vagy csak később jelentkeznek: keringérendszer, fájdalmas ízületek, elhízás, látásromlás (pl. egy-két évvel ezelőtt még az a tanár, aki sokat használta a számítógépet, védőszemüveget kapott az iskolától).

Ehhez járul a sok családban a digitális oktatáshoz szükséges eszközök hiánya. Olyan családban, ahol két (vagy több) iskolás gyereknek kellene egyidőben használni ugyanazt a számítógépet, szinte lehetetlenné válik az otthoni oktatásban való részvétel. Több tanár egybehangzó véleménye szerint nem lehet reálisan felmérni a diákok tudását. Sokszor a szülő készíti el a „diák munkáját”. Az is egyértelmű, hogy a diák csak akkor figyel a tananyagra, ha a szülő is ott van mellette (amennyiben az ideje megengedi).

A megszerzett tudás az elvárt szint alatt van. A tanuló átlagosztályzata igen magas, és a felvételin elért eredmény között - (igen alacsony), nagy eltérések mutatkoznak.

A zűrzavar miatt a pedagógusok maguk alakíthatták a tantervet.

Követeljük, hogy a Minisztérium dolgozzon ki olyan egységes rövidített tantervet, amely kielégítő és alkalmazható a távoktatásban minden tantárgyból minden évfolyam számára, valamint a szükséges tanári segédanyagot is. Itt külön kellene figyelni arra, hogy ez összhangban legyen a felvételi vizsga anyagával, ezért országos szinten kellene egységesíteni. A tanárok egybehangzó véleménye szerint a távoktatás ideje alatt az alsó tagozatú osztályokban visszafejlődés történt. A diákok azt is elfelejtették, amit már egyszer megtanultak.

A távoktatási óra előkészítése sokkal több időt igényel, mint az iskolai óra. Pl. a 30 perces anyanyelvi óra felvétele két napig tartott - profi TV csoport közreműködésével. Mennyi időt igényel 3, 4, 5 tantárgyból órát előkészíteni, annak a tanárnak, akinek csak így van megfelelő számú óraszám? Az olyan esetben, amikor délelőtt iskolai tanításra kell felkészülni, és délután távoktatás is kötelező, túlterhelést jelent. Egyébként a tanár már eleve túlterhelt a felesleges és túlzott adminisztrációval, a többletmunkát pedig a Minisztérium nem fizeti meg.

Angliai tapasztalat, hogy rendes körülmények között 6. osztály után vezetik be a digitális oktatást. Közgyűlésünk egyhangú véleménye és kérése, hogy Minisztérium ne rendelje el az általános iskolákban (1 – 8 osztályig) a távoktatást, mindaddig, amíg ez lehetséges az egészségügyi

intézkedések betartásával. Alsó tagozaton pedig semmiképpen sem szabad visszatérni a távoktatáshoz.

A középiskolai tanulók gyakorlati oktatás nélkül maradnak. Hogyan lesz ebből a gyakorlatban is alkalmazható tudás?

A Minisztérium nem veszi figyelembe ezeket az egyszerű gyakorlati akadályokat, nem gondol a tanárok egészségére, és nem tiszteli azok szabad idejét sem. A tanügyi munkások is ugyanolyan veszélynek és megterhelésnek vannak kitéve, mint más közalkalmazottak (pl. az egészségügyben). E mellett a tanárnak saját pénzén kell internet elérhetőséget venni azért, hogy dolgozhasson!

Együttműködés

Nagyon fontos, hogy az anyaországgal való eddigi együttműködés teljes egészében megmaradjon. Az anyaország az eltelt időszakban sokat segített az iskolák felszereltségében és az épületek állapotának javításában is. A szórványgondozás terén még bővíthetne is, azzal, hogyha szükséges, akkor nemzetközi fórumok előtt is a kölcsönösségre hivatkozva kell intézmények megnyitását, működésüknek támogatását szorgalmazni.

A Magyar Nemzeti Tanácsnak követelnie kell, hogy a magyar diákok is ugyanolyan minőségű és tartalmú tankönyvekből tanuljanak, mint a szerb diákok, mert csak így vehetnek részt egyenrangúan a különböző versenyeken és a középiskolai, valamint az egyetemi felvételi vizsgákon. Azzal a kitételrel, hogy mindegyik kisebbség nyelvén megjelent tankönyv az adott kisebbség sajátos szükségleteinek is megfeleljen. A tankönyvekben, elsősorban a történelem-, földrajz-, magyar nyelv és irodalomkönyvek esetében kiemelkedően fontos a kisebbségi érzést erősítő tartalom, azaz a magyarság bűnös vagy másodrendű népként való bemutatásának megszüntetése. Az ilyen tartalmú könyvek nagyban serkentik az asszimilálódást, hiszen fiatal korban a legkönnyebb befolyásolni az érzelmi világot.